

**Stanovisko Európskeho výboru regiónov – Posilnenie úlohy miestnych a regionálnych samospráv
v integrovaných systémoch ochrany detí**

(Stanovisko z vlastnej iniciatívy)

(C/2024/3670)

Spravodajca: Peter KAISER (AT/SES), predseda vlády spolkovej krajiny Korutánsko

POLITICKÉ ODPORÚČANIA

EURÓPSKY VÝBOR REGIÓNOV (VR),

Priorizácia systémov sociálnej ochrany s citlivým prístupom k deťom

1. potvrdzuje svoju plnú podporu odporúčaniam Rady, ktorým sa zriaďuje Európska záruka pre deti ⁽¹⁾ a oznámeniu Komisie o stratégii EÚ v oblasti práv dieťaťa ⁽²⁾. Tieto iniciatívy majú obrovský význam v súlade s Dohovorom OSN o právach dieťaťa ⁽³⁾ a cieľmi udržateľného rozvoja Agendy 2030, keďže ich cieľom je aktívne zapojiť členské štáty a miestne a regionálne samosprávy do boja proti chudobe detí a posilňovania práv detí, ako sú vymedzené v Dohovore OSN o právach dieťaťa, kde sa „dieťaťom rozumie každá ľudská bytosť mladšia ako osemnásť rokov, pokiaľ podľa právneho poriadku, ktorý sa na dieťa vzťahuje, nie je plnoletosť dosiahnutá skôr“. Podporí sa tým väčšia spravodlivosť a inkluzívnosť v rámci Únie;

2. zdôrazňuje, že kým sa očakáva nadchádzajúce odporúčanie Európskej komisie o integrovaných systémoch ochrany detí ⁽⁴⁾, ktoré bolo označené za prioritnú iniciatívu v pracovnom programe Európskej komisie na rok 2024, musia mať vysokú prioritu systémy sociálnej ochrany s citlivým prístupom k deťom. Pri plnom dodržiavaní zásady subsidiarity by sa ochranné opatrenia mali prispôbiť konkrétnemu kontextu, zameriavať na dieťa a vykonávať na najvhodnejšej úrovni riadenia, aby sa uľahčila spolupráca a koordinácia medzi miestnymi, regionálnymi a národnými orgánmi a orgánmi EÚ s cieľom vytvoriť integrované systémy ochrany detí, ktoré v súlade s článkom 24 Charty základných práv Európskej únie budú účinne chrániť blaho detí, pokiaľ ide o predchádzanie násiliu a ochranu pred chudobou, zraniteľnosťou a sociálnym vylúčením v celej Európskej únii;

3. zdôrazňuje súvislosť medzi ochranou detí a chudobou, keďže chudoba a sociálne vylúčenie môžu zvýšiť zraniteľnosť detí voči násiliu. S cieľom zohľadniť zraniteľnosť detí a detskú prácu, ktorú uľahčuje chudoba, by sa mali opätovne potvrdiť ciele Dohovoru o zákaze a o okamžitých opatreniach na odstránenie najhorších foriem detskej práce. Stres, limitované zdroje a obmedzený prístup k podporným službám v chudobnom prostredí môžu prispieť k zvýšenému riziku násilia páchaného na deťoch. Riešenie týchto vzájomne prepojených otázok si vyžaduje komplexné stratégie, ktoré kombinujú ochranu detí a boj proti chudobe;

4. zdôrazňuje zásadnú úlohu uplatňovania práv detí pri dosahovaní cieľa udržateľného rozvoja č. 16, ktorým je nezabudnúť na žiadne dieťa a pri vykonávaní cieľov udržateľného rozvoja Agendy 2030 osobitne uprednostňovať deti, ktoré sú obzvlášť ohrozené chudobou, násilím a sociálnym vylúčením;

5. zdôrazňuje, že je potrebné vypracovať príkladné prístupy zamerané na posilnenie úsilia o ochranu detí a zlepšenie prístupu detí k životne dôležitým službám; v tejto súvislosti dôrazne podporuje zapojenie miestnych a regionálnych samospráv do iniciatív na zvyšovanie informovanosti a výmenu osvedčených postupov v celej Únii;

⁽¹⁾ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9106-2021-INIT/sk/pdf>

⁽²⁾ COM(2021) 142 final, 24. marca 2021.

⁽³⁾ Dohovor o právach dieťaťa | UNICEF.

⁽⁴⁾ Na základe článku 292 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

6. dôrazne vyzýva Komisiu a členské štáty, aby zabezpečili, že stratégia EÚ v oblasti práv dieťaťa dostane potrebnú a solídnu finančnú podporu, pričom zdôrazňuje ústrednú úlohu ochrany detí. Tento finančný záväzok je mimoriadne dôležitý na zabezpečenie spoľahlivých služieb ochrany detí zameraných na predchádzanie ekonomickej zraniteľnosti, ako aj na ochranu detí pred zneužívaním a násilím;

7. rozsiahlo odkazujúc na ciele udržateľného rozvoja Agendy 2030 zdôrazňuje, že ochrana detí sa prekrýva s rôznymi tematickými oblasťami, ako je zdravie vrátane duševného zdravia, chudoba, rovnaké príležitosti, nediskriminácia, rodové otázky, vzdelávanie a spravodlivosť, a že na komplexné riešenie týchto prekrývajúcich sa otázok je nevyhnutný holistický prístup;

8. zdôrazňuje, že deťom sa musí venovať náležitá pozornosť v rámci európskeho semestra, aby sa zabezpečila komplexná, spravodlivá a perspektívna politika týkajúca sa detí, ktorá bude v konečnom dôsledku prospešná súčasným aj budúcim generáciám. S cieľom prispieť k blahobytu a budúcnosti Európskej únie ako celku treba privítať začlenenie odstránenia detskej chudoby a detskej práce do procesu európskeho semestra;

9. dôrazne vyzýva na viacúrovňovú koordináciu v súlade s Haagskym dohovorom o ochrane detí⁽⁵⁾ a cieľom udržateľného rozvoja č. 16, v rámci ktorej miestne a regionálne samosprávy, orgány presadzovania práva, zdravotníctvo, vzdelávanie a sociálne služby budú spolupracovať v snahe účinne reagovať na otázky týkajúce sa ochrany detí. V tejto súvislosti vyzýva na vytvorenie systémov zberu a monitorovania údajov, a to aj na regionálnej úrovni a všetkých úrovniach, ktoré majú právomoci v oblasti ochrany detí, so zámerom sledovať pokrok, identifikovať trendy a účinne prideliť zdroje;

10. vzhľadom na cieľ udržateľného rozvoja č. 5 trvá na tom, že rodové otázky by mali byť neoddeliteľnou súčasťou politík na ochranu detí, pričom by sa dôraz mal klásť jednak na ochranu dievčat pred rodovo motivovaným násilím, ku ktorému dochádza okrem iného aj formou obchodovania s ľuďmi, náboženského násillia, sexuálneho vykorisťovania a takých praktík, ako sú detské a nútené manželstvá alebo mrzačenie ženských pohlavných orgánov, jednak na presadzovanie politík zohľadňujúcich rodové hľadisko prostredníctvom vynútiteľných právnych predpisov na podporu rodovej rovnosti a posilnenia postavenia všetkých žien a dievčat;

11. zdôrazňuje, že je dôležité osobitne si uvedomovať špecifické potreby a výzvy z prierezového hľadiska, ako v prípade detí so zdravotným postihnutím alebo migrantov, a preto je potrebné zaviesť inkluzívne podporné opatrenia, napr. v súvislosti s (fyzickou) prístupnosťou, jazykovými bariérami a významným vplyvom možnej traumy detí;

12. uznáva význam osvetových činností pre odborníkov a dobrovoľníkov pracujúcich s deťmi v rôznych oblastiach (sociálne služby, právne systémy, vzdelávanie, šport, voľný čas) v snahe zabrániť zneužívaniu, ubližovaniu, viktimizácii a podporovať osvedčené postupy, čím sa prispeje k inkluzívnejším a bezpečnejším mestám a regiónom pre deti v súlade s cieľom udržateľného rozvoja č. 11;

Úloha miestnych a regionálnych samospráv pri ochrane detí

13. zdôrazňuje, že systémy zabezpečujúce dobré životné podmienky a ochranu detí sú najúčinnnejšie na miestnej a regionálnej úrovni, pričom sa do nich musia zapojiť sociálne služby, zdravotnícke zariadenia, školy a komunitné organizácie;

14. uznáva kľúčovú úlohu miestnych a regionálnych samospráv pri ochrane zraniteľných detí pred násilím v ich komunitách a zdôrazňuje význam opatrení spoločenstva na ochranu detí a podporu kultúry nulovej tolerancie voči násiliu páchanému na deťoch. Nabáda na pravidelný výskum a posudzovanie potrieb s cieľom identifikovať osobitné zraniteľné miesta a riziká, ktorým čelia znevýhodnené deti v komunite, a zodpovedajúcim spôsobom prispôbiť opatrenia;

⁽⁵⁾ Dohovor o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone a spolupráci v oblasti rodičovských práv a povinností a opatrení na ochranu dieťaťa (Ú. v. EÚ L 151, 11.6.2008, s. 39).

15. podporuje zriadenie miestnych centier na podporu detí, ktoré zabezpečia dostupnosť a dôvernosť pri oznamovaní zneužívania a hľadani pomoci. Odporúča aj využívanie mobilných osvetových tímov schopných posúdiť riziká v oblasti ochrany detí a poskytovať podporu rodinám v núdzi;

16. zdôrazňuje potrebu holistického prístupu v úzkej spolupráci príslušných zainteresovaných strán, ktoré pracujú s deťmi, napr. v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, zdravotníctva, sociálnych služieb, justičných systémov, presadzovania práva, športu a voľného času, s miestnymi a regionálnymi samosprávami, ktoré podporujú dialóg s komunitami s cieľom zlepšiť ochranu práv detí. Okrem toho podporuje miestne a regionálne informačné kampane financované EÚ zamerané na zvyšovanie povedomia o integrovanom systéme ochrany detí, ktorý zohľadňuje predchádzanie násiliu a ekonomickej zraniteľnosti detí a prospieva tak spoločnosti, ako aj deťom vo všeobecnosti;

17. vyzýva príslušné orgány v členských štátoch, aby zriadili účinné a dostupné služby ochrany detí a mládeže, ktoré budú uprednostňovať bezpečné a inkluzívne prostredie, preventívne opatrenia, včasnú intervenciu a podporu zraniteľných rodín. Odporúča preto vytvoriť bezpečné priestory v rámci komunít, ktoré budú poskytovať útočisko a podporu deťom, ktoré sa stanú obeťami násillia alebo zneužívania;

18. zdôrazňuje, že je dôležité, aby miestne a regionálne samosprávy poskytovali zdroje a aktívne sa zúčastňovali na iniciatívach zameraných na podporu pozitívnych vzdelávacích postupov s osobitným zameraním na podporu nenásilných foriem disciplíny a predchádzanie škodlivému správaniu. Vyzýva na uľahčenie vytvárania skupín na podporu vzdelávania s cieľom poskytnúť rodičom a opatrovateľom základné usmernenia pre pozitívnu disciplínu a zvládanie stresu;

19. zdôrazňuje úlohu miestnych a regionálnych samospráv pri vymedzovaní a zlepšovaní stratégií, ktoré podporujú spoluprácu medzi orgánmi sociálnej starostlivosti o mládež, orgánmi presadzovania práva a mediálnymi organizáciami v snahe účinne riešiť prípady nezvestných detí vrátane situácií, keď deti nie sú viditeľné v systéme, a to z rozličných dôvodov, či už zo strachu z násillia, prenasledovania alebo z dôvodu neregulárnej migrácie;

20. zdôrazňuje úlohu, ktorú miestne a regionálne samosprávy zohrávajú pri tom, aby školám na svojom území umožnili vykonávať komplexné politiky na ochranu detí, ktoré by mali zahŕňať rászne opatrenia na boj proti šikanovaniu online a offline v snahe zaručiť bezpečné vzdelávacie prostredie pre všetkých žiakov. Zdôrazňuje najmä potrebu dostupných a inkluzívnych služieb na podporu detí s psychickými problémami. V tejto súvislosti zdôrazňuje význam celoštátnych alebo, s ohľadom na príslušné právomoci, regionálnych školských programov, ktoré informujú deti o ich právach, osobnej bezpečnosti a oznamovaní zneužívania, a zároveň školía pedagógov s cieľom rozpoznať náznaky zneužívania;

21. opakuje výzvu na prístup ku všetkým dostupným zdrojom, ako sú ESF+, Európsky fond regionálneho rozvoja, Fond európskej pomoci pre najodkázanejšie osoby, Fond pre azyl, migráciu a integráciu, Program InvestEU, ReactEU, Fond na podporu obnovy a odolnosti a Erasmus+ a na ich rozsiahle využívanie⁽⁶⁾, a to s cieľom účinne vykonávať integrované systémy ochrany detí. Pripomína, že všetky členské štáty by mali vyčleniť aspoň 5 % svojich zdrojov v rámci ESF+ na ciele opatrenia a štrukturálne reformy na boj proti chudobe detí, pričom by to mala byť len minimálna hranica, a členské štáty by sa mali nabádať, aby využívali vyšší podiel ESF+ na boj proti chudobe detí. Zdôrazňuje tiež, že podľa nariadenia o ESF+ musí byť miera financovania na podporu najodkázanejších osôb 90 %, čo by malo uľahčiť prístup k tomuto financovaniu na rozvoj integrovaných systémov ochrany tých detí, na ktoré sa táto miera vzťahuje;

⁽⁶⁾ Správa o znižovaní nerovností a podpore sociálneho začlenenia detí a ich rodín v čase krízy | A9-0360/2023 | Európsky parlament (europa.eu).

Bezpečné prostredie pre deti

22. zdôrazňuje, že je dôležité odstrániť násilie páchané na deťoch vo všetkých jeho formách vrátane fyzického a psychického jednak vo fyzických priestoroch (ako je rodina, škola, šport a voľný čas), jednak v digitálnom prostredí (vrátane kybernetického šikanovania, zneužívania online a iných vznikajúcich digitálnych rizík spojených s umelou inteligenciou a virtuálnymi svetmi) a rozvíjať preventívne prístupy prostredníctvom podpory dobrého zaobchádzania a vytvárania ochranného prostredia pre deti a dospelujúcich vo všetkých oblastiach, v ktorých sa vyvíja ich život. Poukazuje na to, že mladí ľudia sú obzvlášť zraniteľní voči istým špecifickým formám násilia;

23. vyzýva Európsku komisiu, aby posilnila svoje mechanizmy priameho financovania a zjednodušila postupy v snahe uľahčiť miestnym samosprávam prístup k finančným prostriedkom EÚ s cieľom podporiť rýchlejšie a cielenejšie opatrenia v boji proti chudobe detí;

24. zdôrazňuje, že sú nevyhnutné justičné systémy s inkluzívnymi postupmi zohľadňujúce potreby detí, aby sa zaručilo právo detí na vypočutie vo všetkých záležitostiach, ktoré sa ich týkajú, a v prípade potreby s prístupom k právnej pomoci vrátane bezplatnej a účinnej právnej pomoci (vrátane právneho poradenstva a zastúpenia), bezplatným tlmočníckym a prekladateľským službám a podpore;

25. vyzýva orgány na ochranu detí a verejné orgány, ktoré by mali byť pripravené zakročiť v prípade násilného správania detí, aby deti dôkladne sledovali a pomáhali pri reintegrácii mladých páchatel'ov. Zdôrazňuje, že pred prijatím rozhodnutia o dohľade sa musí posúdiť najlepší záujem dieťaťa. Opatrenia prijaté na prevenciu násilného správania detí by mali byť založené na dôkazoch;

26. zdôrazňuje, že je dôležité uľahčiť deťom obetiam násilia prístup k sociálno-zdravotníckym službám a službám v oblasti duševného zdravia v záujme ich zotavenia;

27. uznáva výzvu platformy pre participáciu detí⁽⁷⁾ na zabezpečenie toho, aby sa deti cítili bezpečnejšie v školskom prostredí. Mimo školy sú nevyhnutné prísnejšie opatrenia pre bezpečné ihriská a parky a pouličné osvetlenie, ako aj viac informácií a odbornej prípravy pre dospelých a deti o bezpečnom správaní na internete;

28. s odkazom na stratégiu EÚ v oblasti práv dieťaťa vyzýva príslušné orgány členských štátov, aby zaviedli opatrenia na ochranu detí a dospelujúcich v digitálnom prostredí, ktorými sa budú riešiť rôzne aspekty, ako je obmedzenie prístupu k nevhodnému obsahu, monitorovanie algoritmov a systémov automatického spracovania, preventívne opatrenia v záujme bezpečného a zodpovedného používania, vekovo primeraný dizajn digitálnych produktov a služieb, zodpovedná výchova k digitálnemu občianstvu;

Účasť a posilnenie postavenia detí

29. v súvislosti so stratégiou EÚ v oblasti práv dieťaťa opakuje, že je dôležité umožniť deťom zúčastňovať sa na rozhodnutiach ovplyvňujúcich ich život, a dôrazne vyzýva členské štáty a regióny, aby zlepšili účasť detí na všetkých úrovniach poskytnutím primeraných zdrojov. V tejto súvislosti víta platformu EÚ pre participáciu detí, ktorá je dobrým príkladom toho, ako vypočúť názory detí a posilniť ich zapojenie a účasť, i konkrétne nadviazať na odporúčania týkajúce sa účasti občanov na Konferencii o budúcnosti Európy. Víta, že sa pokladá za dôležité zabezpečiť kontinuitu podpory medzi účasťou detí a mládeže, ako sa uvádza v stratégii EÚ pre mládež na roky 2019 – 2027⁽⁸⁾ a pripomína sa v oznámení o Európskom roku mládeže 2022⁽⁹⁾;

30. vyzýva Európsku úniu, najmä Európsku komisiu, aby posilnila dostupné finančné nástroje na pomoc miestnym a regionálnym samosprávam v ich prístupe k maloletým osobám bez sprievodu vzhľadom na výrazný nárast ich počtu na území a aby harmonizovala právne predpisy EÚ o ich ochrane a starostlivosti;

⁽⁷⁾ Pozri Feeling Safe | EU Child Participation (europa.eu).

⁽⁸⁾ Uznesenie Rady Európskej únie a zástupcov vlád členských štátov, ktorí sa zišli na zasadnutí Rady, o rámci pre európsku spoluprácu v oblasti mládeže: stratégia Európskej únie pre mládež na roky 2019 – 2027 (Ú. v. EÚ C 456, 18.12.2018, s. 1).

⁽⁹⁾ COM(2024) 1 final, 10. januára 2024.

31. zdôrazňuje výzvu, aby sa deti zapájali do rozhodovania o tom, ako zaistiť svoju bezpečnosť doma, v školách, v miestnom okolí alebo v zdravotníckych zariadeniach, čo je jedným z hlavných zistení konzultácií s deťmi v rámci platformy EÚ pre participáciu detí. Vyzýva na inkluzívny prístup s cieľom posilniť účasť detí a mladých ľudí na rozhodovacích procesoch, ktoré sa ich týkajú, a zároveň rešpektovať rozmanitosť z hľadiska veku, pohlavia, etnickej príslušnosti a zdravotného postihnutia a zabezpečiť, aby ich názory boli vypočuté a zohľadnené;
32. pripomína ďalší dôležitý výsledok konzultácií s deťmi o potrebe vytvoriť a zachovať rôzne kanály priamej komunikácie a spätnej väzby pre deti, ktoré by sa mali považovať za kľúčový prvok integrovaných systémov ochrany detí;
33. poukazuje na to, že všetky relevantné politiky a opatrenia na miestnej, regionálnej, národnej a medzinárodnej úrovni by sa mali riadiť najlepšimi záujmami dieťaťa s cieľom zabezpečiť súlad s medzinárodnými a európskymi normami v oblasti práv dieťaťa a súdržnosť politik na ochranu dieťaťa na všetkých úrovniach.
34. zdôrazňuje význam dlhodobej činnosti v rámci záruky na ochranu detí zavedením takých opatrení a politik, ktoré podporujú stabilitu a kontinuitu služieb pre deti. Nabáda členské štáty a v prípade príslušných právomocí regionálnu a miestnu úroveň, aby pravidelne preskúmavali svoje postupy a politiky v oblasti ochrany detí a zohľadňovali európske odporúčania a medzinárodné osvedčené postupy s cieľom neustále zlepšovať reakciu na potreby detí a rodín.

V Bruseli 18. apríla 2024

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Vasco ALVES CORDEIRO